

Mártonffyné Dr. Petrás Éva

Nagy Ferenc, Kovács Imre és Pfeiffer Zoltán politikai tevékenysége a demokratikus magyar emigrációban különös tekintettel a Magyar Nemzeti Bizottmányban végzett munkájukra

Kutatási beszámoló, 2018.

Klebelsberg Kuno ösztöndíj, New York

1. Név, affiliáció:

Mártonffyné Dr. Petrás Éva

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, tudományos kutató

2. A kutatás témája:

Nagy Ferenc, Kovács Imre és Pfeiffer Zoltán a magyar politikai emigráció kimagasló alakjai. Irathagyatékuk a Columbia University Butler Library, Rare Book and Manuscript Collections gyűjteményében található, New York-ban.

E három politikus az 1947-es emigrációs hullámmal érkezett az Egyesült Államokba. Nagy Ferenc miniszterelnök lemondása és nyugatra távozása mérföldkő volt a demokráciából diktatúrába haladó koalíciós Magyarország történetében, míg Kovács Imrének, a Nemzeti Parasztpárt főtitkárának és Pfeiffer Zoltánnak, a Függetlenségi Párt elnökének emigrálása már abba a sorozatba illeszkedik, amelynek során a Magyar Kommunista Párt politikájával szemben álló politikusok egyre nagyobb számban voltak kénytelenek Magyarországot elhagyni. Ennek az emigrációs hullámnak az idején távozott Varga Béla, a nemzetgyűlés elnöke, Sulyok Dezső, a Szabadság Párt elnöke, Peyer Károly, szociáldemokrata vezető politikus, végül Barankovics István, a Demokrata Néppárt főtitkára és sok más ellenzéki politikus és közéleti személyiség. Amint azt a történeti szakirodalom megállapítja, az 1947-ben megindult második emigrálási hullám volumenét tekintve nem volt olyan nagy mint az 1945-ös, de politikai súlyában és jelentőségében felülmúlta azt.

A külföldön való akklimatizálódás után az Amerikai Egyesült Államokba emigrálók az otthon elkezdett antikommunista politikai küzdelmet és a Magyarországért való politizálást folytatni kívánták, ezért szinte azonnal megkezdték az emigráns politikai keretek megteremtését és azoknak az intézményeknek a létrehozását, amelyek a politikai cselekvéshez szükségesnek látszottak. Ezek közül kiemelkedett a Magyar Nemzeti Bizottmány (Hungarian National Council), amelynek megalakulását 1947. november 15-én jelentették be. Az ekkorra már kialakuló hidegháborús világpolitikai helyzetben tevékenységükhöz félhivatalos támogatást kaptak az USA-tól a Szabad Európa Bizottságon (Committee for a Free Europe) keresztül, az MNB 13 fős Végrehajtó Bizottságára pedig kvázi ellenkormányként tekintettek. Nagy Ferenc, Kovács Imre és Pfeiffer Zoltán a Magyar Nemzeti Bizottmány munkájában meghatározó szerepet játszottak. Az MNB fontosságát mutatja, hogy működését a magyar kommunista állambiztonság kezdettől megfigyelte.

A demokratikus magyar emigráció politikájának rekonstruálása a magyar történettudomány megkerülhetetlen feladata, eredményeinek az ország történetébe integrálása pedig olyan tartozás, amelynek rendezése az elmúlt negyed század során – a munka óriási volumene és dimenziói miatt – még csak részben történt meg. A Klebelsber Kuno ösztöndíj segítségével megvalósult kutatásaim során ehhez a munkához kívántam hozzájárulni a három politikus hagyatékának felmérésével és vizsgálatával.

3. A kutatás helyszíne:

A kutatást a Columbia University Butler Library Rare Book and Manuscript gyűjteményében végeztem (535 West 114th Street, New York). A Butler Library a Columbia University 27 könyvtára közül a legnagyobb, amelyben több, mint 2 millió kötet és 160.000 folyóirat található a bölcsészet- és társadalomtudományok területéről 450 nyelven. Az irathagyatékok – köztük az általam kutatott magyar emigráns politikusok hagyatéka – a Rare Book and Manuscript Collection-ben található a Butler Library 6. emeletén. A tájékozódást digitális katalógus és rendkívül előzékeny levéltárosok, könyvtárosok segítik. Egy napra maximum 4 doboz irat kérhető ki, amelynek nagy részét rövid várakozási idő alatt juttatják a kutató kezéhez. Néhány, ritkábban kért anyagnál előjegyzés alapján történik az anyag beszállítása külső raktárból általában a következő munkanapra. A kutatóteremben egy tucat kutató tud dolgozni, ezért kicsit zsúfolt. Az anyagot ingyenesen lehet fotózni, vagy napi száz oldalban maximált terjedelemben térítés ellenében fénymásoltatni. Én fotókat készítettem.

Ösztöndíjam alatt szakmai segítséget nyújtottak:

Jane Gorjevsky – Head of Collections Management, Butler Library

Enerel Dambiimyam – Head, Monographs Copy Cataloging Department, Butler Library

Dr. Jim P. Niessen – Rutgers University

4. A kutatás ideje, időtartama:

2018. június 3 – 2018. július 27.

5. A kutatott gyűjtemények átnézett irat- és dokumentumanyagának ismertetése (tételes találati jegyzékkel):

I. Nagy Ferenc hagyatéka:

Nagy Ferenc hagyatéka az interneten elérhető katalógus szerint hét sorozatra tagolódik:

- Series I.: Catalogued Correspondence (Katalogizált levelezés);
- Series II.: Arranged Correspondence (Betűsoros levelezés);
- Series III.: Lecture Correspondence (Nagy nemzetközi előadásaihoz kapcsolódó levelezés);
- Series IV.: Arranged Manuscripts (Betűsorosan rendezett kéziratok);
- Series V.: Subject Files (Iratgyűjtemény);
- Series VI.: Printed Material (Nyomtatott anyagok);
- Series VII.: Oversized Material (Nagyméretű anyagok).

A hagyaték mennyisége összességében 93 doboz és 7 dosszié. Ezek közül én – kutatási tervemnek megfelelően – ezúttal Nagy Ferencnek a demokratikus magyar emigrációban és a Magyar Nemzeti Bizottmányban végzett munkájára vonatkozó iratanyagot néztem át.

Ferenc Nagy Papers

Series I.

Catalogued Correspondence

Box 1.	(222 lap)
1. Levelek Illyés Gyulához	16 lap
2. Levelek Jászi Oszkárhoz	3 lap
3. Levelek Kéthly Annához	4 lap
4. Levelek Kovács Imréhez	101 lap
5. Levelek Truman elnökhöz	25 lap
6. Levelek Varga Bélához	73 lap

Ferenc Nagy Papers

Series II.

Arranged Correspondence

Box 3.	(69 lap)
Barankovics István	69 lap
Box 4.	(48 lap)
1. Christian Democratic Union of Central Europe – invitation	2 lap
2. Csicsery-Rónay István	46 lap
Box 6.	(17
lap)	
1. Fábíán Béla levele	3 lap
2. Horváth János –Kiss Sándor	5 lap
3. Közi – Horváth József	9 lap
Box 7.	(26
lap)	
1. Hám Tibor	12 lap
2. Hőgye Mihály	10 lap
3. Kállai Miklós	4 lap
Box 8.	(14 lap)
Közi Horváth József	14 lap
Box 9.	(2
lap)	
Mikołajczyk, Stanisław	2 lap
Box 10.	(133
lap)	
1. Nagy Ferenc levelei Barankovics Istvánnak	6 lap
2. Nagy Ferenc levele Belső Gyulának	3 lap
3. Nagy Ferenc levelei Eckhardt Tibornak	5 lap
4. Nagy Ferenc távirata Anthony Edennek, 1956. november 7.	1 lap
5. Nagy Ferenc levele Hajdu-Németh Lajosnak	2 lap
6. Nagy Ferenc levelei Saláta Kálmánnak	11 lap

7. Nagy Ferenc levelei Soos Gézának	78 lap
8. Nagy Ferenc levelei Varga Bélanak	27 lap

Box 13. (242 lap)

1. Saláta Kálmán	59 lap
2. Soos Géza	183 lap

Box 14. (48 lap)

Sulyok Dezső	48 lap
--------------	--------

Box 15. (34 lap)

1. Vándor Ferenc levelei	13 lap
2. Varga László levelei	21 lap

**Ferenc Nagy Papers
Series IV.
Arranged Manuscripts**

Box 36. (563 lap)

1. Eckhardt Tibor: Amerikából új hangokat hoz felénk a szél	9 lap
2. Ilja Ehrenburg: A természet törvénye	8 lap
3. Békeffy László: Keserű óda	4 lap
4. Seweryn Bialer: I chose truth	81 lap
5. Seweryn Bialer: Wybrałem Prawde	1 lap
6. Bukovics László: Jövők, 1952.	7 lap
7. Lapszemle, 1948. április 19. – május 1.	7 lap
8. Lapszemle, 1948. május 2. – május 23.	13 lap
9. Barankovics István: Egységtörekvések és Magyarország	40 lap
10. Barankovics István: Kossuth Lajos	10 lap
11. Barankovics István: Sorsdöntő elhatározások, sorsdöntő évek előtt	72 lap
12. A nemzet menekültjei	9 lap
13. Operation Boots and Tails. An Outline of Titoization of Hungary	6 lap
14. A szlávok és a magyarok a szláv sajtó tükrében, 1949. január-február	3 lap

15. Előterjesztés az Olaszországban élő magyar menekültek ügyében	3 lap
16. Törökországi magyar emigráció nyilatkozata a Magyar Nemzeti Bizottmányról, 1948. augusztus 17.	1 lap
17. Elemzés a magyarországi kommunista hatalomátvételtől	8 lap
18. We can aid Czechoslovakia	4 lap
19. Emigráns sors, emigráns hivatás	17 lap
20. Nagy Imre beszéde Kecskeméten, 1953	8 lap
21. A Magyar Nemzet cikke a termelőszövetkezetekről, 1953	6 lap
22. A francia és az olasz kormányválság az amerikai sajtóban	5 lap
23. Magyarország közúti hídjai	3 lap
24. Jegyzőkönyv Soos Géza és Lázár Pál ügyében, 1950. szeptember 30.	1 lap
25. Hennyey Gusztáv levele Ember Sándornak, 1951. február 27.	4 lap
26. Ember Sándor levele Hennyey Gusztávnak, 1951. március 22.	6 lap
27. Ember Sándor levele Hennyey Gusztávnak, 1951. február 7.	9 lap
28. Lázár Pál: Válaszom – Soos Gézának	14 lap
29. Criminal Defamatory Libel	4 lap
30. Budapest, 1952.	14 lap
31. A Truman-Sztálin találkozó	1 lap
32. Russian relations in Budapest	5 lap
33. Orosz vonatkozások Budapesten	4 lap
34. Zsidókérdés Romániában	4 lap
35. Erdély népiségi problémái	9 lap
36. A romániai demokrácia és a munkások	6 lap
37. A kolozsvári Bolyai Tudományegyetem	4 lap
38. Riportok, hírek Magyarországról, 1950.	8 lap
39. Amerikai jelentés Nagy Imre esetleges visszatértéről, 1957. augusztus 12.	7 lap
40. Népi politika (tanulmány)	10 lap
41. Memorandum: Possibilities of the Hungarian emigration	2 lap
42. The Neutralization of Eastern Europe. 1957. február 11.	6 lap
43. 1948 külpolitikai szempontból. 1949. január 6.	4 lap
44. Németországi úthoz feljegyzések	20 lap
45. Magánközlés (ismeretlen szerző beszámolója magyarországi útjáról)	1 lap
46. A magyar kérdés Genf után. 1955. július 29.	4 lap
47. A magyar ipar háborús kárai	4 lap

48. Pro memoria a magyar ipar nyugatra helyezett értékeiről (Tóth B. László)	5 lap
49. Magyar kisebbség Csehszlovákiában	19 lap
50. Magyar menekültek Ausztriában, 1956 június	2 lap
51. Die Bodenfrage in Ungarn, 1946.	17 lap
52. Die Voraussetzungen einer Wirtschaftsunion für Donauländer, 1947	27 lap
53. Eckhardt Tibor 1958. március 15-i beszéde, New York	6 lap
54. Eckhardt Tibor tevékenysége	5 lap
55. Amerikai Magyar Intézet	6 lap

Box 37. (193 lap)

1. Kállay Miklós: Mit tegyünk?	6 lap
2. Paul A. Fabry: Propaganda – The Art and Science of Persuasion, 1962.	21 lap
3. Kelet-Európai Világifjúsági Találkozó, 1951. augusztus 3-17.	4 lap
4. Address of Grigore Gafencu at the Opening Section of the Congress of Europe, 1948. May 7.	6 lap
5. Európa gazdasági helyzete 1951-ben	12 lap
6. Hőgye Mihály: Küzdelem a magyar ügyért	26 lap
7. Charles R. Howell 1952. április 27-i beszéde a magyar szabadságünnepeken	2 lap
8. Proposal for Strengthening American-Hungarian Cultural Relations	4 lap
9. Három magyar menekült kiskatona beszámolója	5 lap
10. Kapócs Ferenc jelentése	3 lap
11. Összefoglaló jelentés, 1957. július 23.	4 lap
12. Kiss Sándor: The Hungarian Peasantry	13 lap
13. Kiss Sándor: Hungary ten years ago	26 lap
14. Klotz István: Az európai megbékélés alapfeltételei, 1947. október 18.	32 lap
15. Klotz István: Memorandum	9 lap
16. Column of Crimes Re-established in Hungarian Dailies	17 lap
17. Jegyzőkönyv Kovács Béla kihallgatásáról, 1947. március 27.	1 lap
18. Közi Horváth József nyilatkozata, 1950. december 10.	2 lap

Box 38. (451 lap)

1. Ferenc Nagy: After the London Conference	4 lap
2. London után	4 lap

3. Aide Memoire	14 lap
4. Appeal to the Governments of the Free Nations by Ferenc Nagy	17 lap
5. Soviet Colonization in Eastern Europe – Annex to the Appeal of Ferenc Nagy	52 lap
6. Nagy Ferenc levele Dag Hammarskjöldnek	11 lap
7. Telegram to the Free Governments	14 lap
8. Telegram to the Representatives to the United Nations	8 lap
9. Commentary Radio Address	6 lap
10. A balance sheet on fifty years of Communism	17 lap
11. The Bankruptcy of the Communist ideology	8 lap
12. The Failure of Communist Agriculture	5 lap
13. Central and Eastern Europe today	37 lap
14. Co-existence – is it possible?	10 lap
15. The Cold War and Land Reform	10 lap
16. Zákó rádióbeszéde	6 lap
17. Communism in World Trade	30 lap
18. Eastern Europe Tomorrow	6 lap
19. The Effect of Sino-Soviet Conflict in Central and Eastern Europe	25 lap
20. Emigré Duties	15 lap
21. The Future of East-Central Europe	30 lap
22. Geneva Conference, 1955	21 lap
23. Honored by Radio Moscow	10 lap
24. Húsz évvel ezelőtt	13 lap
25. Hungarian Agriculture and Peasantry	25 lap
26. Hungarian Democratic Working Team	3 lap
27. Ideals in Political Life	25 lap
28. The Ideology of Free Nations	17 lap
29. Independence Day Declaration of the Free Representatives of Eastern European Nations	8 lap
Box 39.	(461 lap)
1. Is Communism progressive?	45 lap
2. The Conquest of Hungary: A Lesson for Today	9 lap
3. Is the Danger of a Communist World Revolution still Present?	36 lap

4. Kelet-Európa a közelgő nemzetközi tárgyalásokban	13 lap
5. Ki ellen dolgozik az idő?	3 lap
6. Kommunista vezető emberek Magyarországon	2 lap
7. Közép-Kelet-Európa feltámadása	9 lap
8. Let's Place Stalin Right	18 lap
9. London után	5 lap
10. Megjegyzések a mai amerikai politikához	12 lap
11. Memo to Béla Varga regarding the Eckhardt question	10 lap
12. Miscellaneous Manuscripts	14 lap
13. Miscalleneous	51 lap
14. The Mistakes of the Free World at the Time of the Hungarian Revolution	45 lap
15. Nagy – Macek Dialogue	4 lap
16. New Tasks in International Politics	9 lap
17. 1945-1947	154 lap
18. Notes I-II.	22 lap

Box 40. (218 lap)

1. Notes III.	5 lap
2. Notes IV.	89 lap
3. Notes on Berlin conference	59 lap
4. Radio Transcripts	45 lap
5. Recommendation for activity by the Hungarian emigration	20 lap

Box 41. (251 lap)

1. Religion in Central and Eastern Europe	20 lap
2. Report on Events, 1946-1947	81 lap
3. The Soviet Colonization of Eastern Europe	58 lap
4. The Soviets' Cold War on Christianity	92 lap

Ferenc Nagy Papers

Series V.

Subject Files

Box 64.	(49
lap)	
1. Action Committee for a free Slovenia – Slovenian Declaration	9 lap
2. Allied Control Commission for Hungary	14 lap
3. Assembly of Captive European Nations	9 lap
4. American Hungarian Federation	17 lap
 Box 65.	 (147 lap)
1. Assembly of Captive Nations – Members	24 lap
2. Assembly of Captive Nations – Speeches	62 lap
3. Eastern European Committee – Program	61 lap
 Box 66.	 (487 lap)
1. Central European Committee – I.	147 lap
2. Central European Committee – II.	135 lap
3. Central European Committee – Correspondence	27 lap
4. Central European Committee – Speeches	178 lap
 Box 69.	 (650
lap)	
1. Hungarian Committee	47 lap
2. Hungarian National Council – Appeals	125 lap
3. Hungarian National Council – Committees	114 lap
4. Hungarian National Council – Correspondence I.	84 lap
5. Hungarian National Council – Correspondence II.	75 lap
6. Hungarian National Council – Correspondence III.	103 lap
7. Hungarian National Council – Correspondence IV.	102 lap
 Box 70.	 (281
lap)	
1. Hungarian National Council – Correspondence V.	78 lap
2. Hungarian National Council – Correspondence VI.	48 lap
3. Hungarian National Council – Correspondence VII.	74 lap
4. Hungarian National Council – Correspondence VIII.	81 lap

Ferenc Nagy Papers
Series VI.
Printed Material

Box 82. (28 lap)

Magyar kereszténydemokrácia, 1955. 28 lap

Box 85. (325 lap)

1. Assembly of Captive Nations – News 240 lap
2. A Survey of Developments in the Captive Countries 85 lap

Box 88. (321 lap)

1. Hungarian National Council 142 lap
2. Barankovics István: Az emigráció politikai programja 56 lap
3. Hungarian National Council II. 123 lap

II. Pfeiffer Zoltán hagyatéka:

Pfeiffer Zoltán hagyatéka levelezést, vegyes anyagokat, de interjúkat is tartalmaz 30 doboz és 7 magnószalag formájában. Kutatásaim során ebből az anyagból a Magyar Nemzeti Bizottmányra koncentrálni gyűjtöttem anyagot.

Zoltán Pfeiffer Papers
Series II.
Arranged Correspondence

Box 1. (11 lap)

1. Bonczos Miklós levelei 7 lap
2. Actio Catholica Németország 2 lap
3. Németországi Magyar Vagyongondnokság 2 lap

Box 3. (30 lap)

1. 1955 8 lap

2. 1956	19 lap
3. 1957	3 lap

Zoltán Pfeiffer Papers

Series III.

Manuscripts by various authors

Box 9. (122 lap)

1. Barankovics István: Sorsdöntő elhatározások, sorsdöntő évek előtt	75 lap
2. Kővágó József: A magyar katonai ellenállás vázlatos története	13 lap
3. Thury Zoltán L.: The opposition died a violent death	24 lap
4. Varga Béla: A Szabad Európa Rádióban elmondott beszéde Nagy Ferenc halála alkalmával	3 lap
5. Varga Béla: Szentbeszéd az 1956-os magyar forradalom tízéves évfordulóján	7 lap

III. Kovács Imre hagyatéka:

Kovács Imre hagyatéka 43 dobozban hat sorozatot foglal magába:

- Series I.: Correspondence (Levelezés);
- Series II.: Manuscripts (Kéziratok);
- Series III.: Documents and Photographs (Dokumentumok és fotók);
- Series IV.: Subject Files (Különböző tárgyú iratok gyűjteménye);
- Series V.: Printed Material (Nyomtatott anyagok);
- Series VI.: Miscellaneous Material (Vegyes anyagok).

Ebből én a prominens emigráns politikusokkal való levelezését, illetve kézirateit, valamint a hagyatékában megtalálható mások által írt kéziratekat néztem át.

Imre Kovács Papers

Series I.

Correspondence

Box 7. (211 lap)

1. Sulyok Dezső	101 lap
2. Szabó Zoltán	110 lap

Box 8.	(82 lap)
Varga Béla	82 lap

Imre Kovács Papers
Series II.
Manuscripts

Box 10.	(199 lap)
1. Egy kísérlet bukása	20 lap
2. Egy nép elveszti a szabadságát	111 lap
3. Ellenforradalom az emigrációban	16 lap
4. Barankovics István: Az emigráns trojka	28 lap
5. Barankovics István felszólalása a Magyar Nemzeti Bizottmány ülésén, 1951.	24 lap

Box 18.	(120 lap)
1. Varga László: Memorandum	25 lap
2. Kovács Imre: Die Wahrheit um Rajk	5 lap
3. Kovács Imre: Világhatalmi Egyensúly vagy Harmadik Világháború?	21 lap
4. Kovács Imre: Visszaemlékezések	69 lap

6. Tapasztalatok, további tervek:

Kutatásaimhoz köthetően szakmai pályafutásom során eddig a Demokrata Néppárttal, részleteiben pedig Barankovics István emigrációs tevékenységével, illetve az 1956-os forradalomhoz kapcsolható kereszténydemokrata emigrációs tevékenységgel foglalkoztam, amely több szereplő révén már érintette a Magyar Nemzeti Bizottmány működését. Foglalkoztam továbbá a magyar emigrációtörténet pendant-jaként a magyar állambiztonságnak az emigráció soraiban is aktív hírszerző és bomlasztó tevékenységének a feltárásával. Ezekről a Magyar Tudományos Művek Tárában megtalálható frissített publikációs listám ad

tájékoztatást. A Columbia University-n található magyar anyagok számbavétele, illetve részleges feltárása illeszkedik ebbe a kutatási irányba és az erre a forrásanyagra épülő további kutatási és publikációs terveim – reményeim szerint –hozzájárulhatnak a demokratikus magyar politikai emigráció történetének jobb megismeréséhez. Az eddig általam elvégzett forrásfeltárás mindehhez jó alapot ad, viszont a Butler Library-ban található magyar hagyatékok feltárása még befejezetlen, a munka volumene akkora – 93, 30, illetve 43 doboznyi iratanyag –, amely további kutatómunkát indokolhat. A forrásfeltárás tovább bővíthető a szintúgy a Butler Libraryben megtalálható Jászi Oszkár hagyaték kutatásával.

Budapest, 2018. november 30.

Mártonffyné Dr. Petrás Éva